

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ	
Изходен №	дата ..... 201 г.
Входен № 084	дата 08.05 20 16 г.
София 1113, бул. Шипченски проход № 52, бл. 17 тел: 02/ 978 28 93 ; факс: 02/ 870 21 91	

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. дин Илия Георгиев Илиев

от Института за исторически изследвания към БАН, научна специалност
„История на България“ (средновековна история)

за труда на редовната докторантка **Ива Методиева Инджова** на тема
„Търновска архиепископия–патриаршия през

XIII – XIV в. (вътрешно състояние и църковно–политически измерения)“

(професионално направление 2.2. История и археология),

за присъждане на научната и образователна степен „**доктор**“

Ива Инджова е възпитаник на прочутата Априловска гимназия, където още от ученическите си години проявява интерес към хуманитаристиката (история, археология, етнология и културология). Следва история във Великотърновския университет „Св. Св. Кирил и Методий“, където получава бакалавърската си степен след успешна защита на дипломна работа на тема „Византийска естетика на непостижимостта“ (2002 г.). През следващата година защитава успешно и магистърската си теза, посветена на културното издигане на родния ѝ край през Възраждането („Габровските чорбаджии и просветното дело в града през XIX век“). Тази по-тясна специализация насочва Инджова към работа като уредник в Окръжния исторически музей в

Габрово. По-късно е назначена и за хоноруван асистент по публична администрация в Технически университет – Габрово, в Стопанския факултет, катедра „Социални науки“. Там води упражнения по учебните дисциплини „Държавна власт и държавна администрация“ и „Деловодство и архивиране“.

Както става ясно, Ива Инджова използва активно годините след завършване на висшето си образование за допълнителна квалификация и натрупване на разностранен опит в сферата на хуманитаристиката. Старата ѝ привързаност към средновековната история обаче никога не я напуска и през 2012 г. Инджова спечелва кандидат-докторантския конкурс, обявен от Института за исторически изследвания при БАН за нуждите на секция „Средновековна история“. Под ръководството на доц. Бистра Николова Инджова успешно разработва темата „Търновска архиепископия–патриаршия през XIII – XIV в. (вътрешно състояние и църковно–политически измерения)“. През 2016 г. докторантката завършва в срок работата си и след като се съобразява с препоръките, направени от семинара на секцията, логично се стига до откриване на процедура по защита на нейния дисертационен труд (юни 2016 г.).

Дисертационният труд на Ива Инджова се състои от въведение, три глави, заключение и библиография с общ обем от 248 компютърни или около 270 стандартни машинописни страници. Дисертабилността на избраната тема е безспорна. Това подчертава и докторантката във Въведението, като се обляга на най-важните досегашни изследвания и последни постижения на медиевистичната наука по проблемите на Второто българско царство. И не

би могло да бъде иначе – историята на върховната ни църковна институция бележи през XIII-XIV в. един от най-светлите си и плодотворни периоди. Неслучайно с грижите си за нейното укрепване и развитие оставят име най-значимите български късносредновековни владетели от Асеновата династия. За тази история има натрупани множество специализирани изследвания от български и чуждестранни учени, но Инджова има шанса първа да предложи един опит за цялостен разказ, посветен на генезиса, структурата и динамичното развитие на Търновския духовен център през период, продължил повече от две столетия. Това би трябвало още тук да се посочи като един от основните приноси на рецензирания дисертационен труд.

Друго безспорно качество на изследването е неговата ясна структура, добре формулирани научни цели и задачи и сполучливо подбрения подход при тяхното решаване. След продължителни колебания и обсъждания както с научната ръководителка, така и в семинара на секция „Средновековна история“ при Института за исторически изследвания Инджова успя да обоснове и след това на практика да защити чрез успешна реализация едно специфично съчетаване на хронологичния и тематичния подход на изследване. Това ѝ позволи да навлезе на места в най-големи подробности по дадени проблеми, а от друга да избегне неизбежни отегчителни повторения, характерни за разработването на подобни теми било следвайки само хронологията на събитията, било разглеждайки ги разпределени по съответните теми.

Като говорим за приносите на рецензирания труд трябва според мен да обърнем внимание преди всичко на глава втора, „ВЪТРЕШНО СЪСТОЯНИЕ

НА ТЪРНОВСКАТА ЦЪРКВА. ЦЪРКОВНА ЙЕРАРХИЯ, АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ” (стр. 112-177). Самото изброяване на разгледаните тук в отделни параграфи въпроси – бяло и черно духовенство, манастири и църкви и отношения между църковната и светската власт – показват ценността на този очерк за структурното изграждане и функциониране на Търновската църква през XIII-XIV в., а като се добави и скрупулъзно изработеният просопографски каталог на нейните светители през разглеждания период, можем да заключим, че този текст само (!) би бил достатъчен да удовлетвори изискванията на Закона за развитие на академичния състав спрямо кандидатите за придобиване на научната и образователна степен „доктор“.

Казаното дотук не омаловажава значението на първа и трета глава. Без тяхното успешно структуриране и адекватно разработване изследването за Търновската църква добива необходимата пълнота и дълбочина, гарантиращи неговата научна добросъвестност и изчерпателност.

Първа глава, „ТЪРНОВСКА АРХИЕПИСКОПИЯ – ПАТРИАРШИЯ ПРЕЗ XIII-XIV ВЕК“ (стр. 19-111), е посветена на генезиса, епархиалното развитие и междуцърковните отношения на Търновския архипастирски престол през разглеждания период. Тук именно добре личи успешното съчетаване на хронологичния с тематичния подход на изследване. Полезни страници са посветени и на двете унии със Западната църква, които стават факт при съществуването на Търновската архиепископия-патриаршия („Калояновата“ от 1203 г. и Лионската от 1274 г.), като последствията от тези два акта за българското православие и за българската държава са подробно описани и анализирани. Не са пропуснати и отношенията на Българската църква (със

седалище в Търново) със Сръбската архиепископия и с Охридската (също българска поне формално и като етническа характеристика на преобладаващата част от паството), които отношения добавят важни характеристики към статута и международното значение на църковната институция на средновековна България.

В трета глава, „ТЪРНОВСКАТА АРХИЕПИСКОПИЯ – ПАТРИАРШИЯ И НЕЙНИЯТ ДУХОВЕН ЖИВОТ“ (стр. 178-208), са анализирани важни за църковния и обществен живот на късносредновековна България събития като антиеретическите събори при царете Борил и Иван Александър, както и проявленията на важни нови идейни течения в православието като исихазма, варлаамитството и разбира се неизкоренимото богомилство. В тази глава е отделено подобаващо място и на връзките на Търново с Атон – тема, на която може да бъде посветена цяла отделна дисертация.

Както може да се види още от съдържанието, липсва обособен параграф (а защо не и цяла глава?), посветен на културата, създадена през XIII-XIV в. с решаващото участие на Търновската архиепископия-патриаршия и интелектуалците от нейния клир. Този въпрос впрочем беше обсъждан още при приемането на проекта за структура на дисертацията и бе преценено, че подобна тема не би трябвало да бъде част от дисертационния труд. От една страна нейното дори само повърхностно отразяване би удвоило обема на труда, а от друга основната линия на изследването, насочена преди всичко към генезиса и развитието на църковната институция, би отвела докторантката твърде встрани от поставените пред нея научни цели и задачи. Въпреки това обаче текстът на третата глава на дисертацията,

посветен на духовния живот в Търново по време на Второто българско царство, не подминава съвсем редица емблематични за времето си явления като Евтимиевата реформа например, с което е постигнат приемлив компромис с отказа от обособяването на специална глава за културните достижения на Търновската архиепископия-патриаршия.

Дотук се спрях по-специално на постигнатите положителни резултати в дисертацията на Ива Инджова, които трябва да са налице, за да получи тя удовлетворителна за докторантката оценка с оглед на поставените от Закона за развитие на академичния състав изисквания. Не мога да подмина обаче и забелязаните слабости и недостатъци на работата. Като всеки труд на начинаещ учен дисертацията на Ива Инджова не блести нито със стил, нито с умение за елегантно използване на претрупаната с чуждици и научни клишета специализирана медиевистична лексика. В труда има и допуснати немалко технически и чисто пунктуационни грешки. Не по-маловажно е и непоследователното използване на изворовия материал от едни и същи (за предпочитане най-нови и критични) издания с паралелно посочване на надеждни български преводи в случаите, в които авторката не ползва съответния език на оригинала. Има немалко пропуснати заглавия предимно на специализирани изследвания по отделни въпроси. Ива Инджова очевидно още няма самочувствието по-категорично да изразява своето мнение при поставянето и разглеждането на немалкото дискуссионни въпроси, засягащи темата на нейното изследване.

При това кратко изложение на недостатъците на рецензирания дисертационен труд се ограничавам само с общи бележки без конкретни

примери, защото от една страна забелязаните от мен слабости не поставят под съмнение положителната ми оценка за труда като цяло, а от друга дори хипотетично не бих разсъждавал за евентуалното отпечатване на този текст, каквито мисли често минават през главата на неразумно много похвалените на защитата докторанти. Затова в заключение само ще кажа, че освен дисертационният труд, авторефератът също е подготвен адекватно, а посочените в него постижения на докторантката са приемливи и като формулировка, и по същество. Налице са и необходимият минимален брой публикации по темата на дисертационния труд, както и всичко останали материали, които Законът предвижда да бъдат представени преди защитата на работата. Затова според мен на Ива Методиева Инджова трябва да бъде присъдена научната и образователна степен „доктор“ и аз ще гласувам убедено за това.

София, 31 август 2016 г.

проф. дин Илия Г. Илиев